

Communicatie tijdens voorgeleidingen van minderjarigen

**Thesis voor de Master Maatschappelijke Opvoedingsvraagstukken
Pedagogische wetenschappen
Faculteit Sociale Wetenschappen: Universiteit Utrecht**

Susanne Rigtters – 3011291
Onder begeleiding van Stephanie Rap, MA &
Prof. dr. Ido Weijers
Universiteit Utrecht
23 juni 2010

Inhoudsopgave

Samenvatting.....	3
1. Inleiding	3
2. Theoretisch kader.....	5
2.1 De rechter-commissaris	5
2.2 Pedagogisch karakter van het jeugdstrafrecht.....	6
2.3 Etnische verschillen	7
2.4 Verschillen in aanpak.....	10
3. Methode	12
3.1 Aard van het onderzoek	12
3.2 Onderzoeksgroep rechtbanken.....	13
3.3 Instrumenten	15
3.4 Verwerking van de resultaten	16
3.5 Betrouwbaarheid en validiteit.....	16
4. Resultaten.....	17
4.1 Setting en aanwezig.....	17
4.2 Uitleg over de rituelen	18
4.3 Begrip van de zitting.....	19
4.4 Bespreking van het delict.....	21
4.5 Ontkennen of bekennen	22
4.6 Persoonlijke omstandigheden	24
4.7 Morele communicatie	25
5. Discussie	27
5.1 Aspecten van de communicatie	27
5.2 Verschillen in communicatie	28
5.3 Beperkingen van het onderzoek.....	30
5.4 Aanbevelingen voor de RC.....	30
6. Conclusie.....	31
Literatuurlijst.....	32
Bijlage 1: Observatieformulier	35

Communicatie tijdens voorgeleidingen van minderjarigen

Susanne Rigtters 3011291

Samenvatting: In dit onderzoek is gekeken naar de communicatie tussen de rechter-commissaris (RC) en minderjarige verdachten van verschillende etnische achtergronden. Om de verschillen in de manier van communiceren met deze verdachten te onderzoeken zijn 24 voorgeleidingen in vier rechtbanken bijgewoond. Door middel van observaties, gebaseerd op een gestructureerde observatielijst, is de gang van zaken tijdens de voorgeleidingen beschreven en zijn verschillen in de communicatie tussen jongeren van verschillende etnische achtergronden beschreven en verklaard. Als belangrijkste uitkomst is naar voren gekomen dat er een opvallend verschil is tussen ontkennende en bekende verdachten. Allochtone verdachten lijken delicten vaker te ontkennen dan autochtone verdachte, wat verklaarbaar is vanuit hun opvoedingsnormen en waarden. Dit heeft invloed op de manier van communiceren door de RC bijvoorbeeld tijdens de bespreking van het delict, de persoonlijke omstandigheden en bij het gebruik van morele communicatie.

1. Inleiding

Criminaliteit in de adolescentie is in een groot gedeelte van de gevallen iets wat ‘erbij hoort’. Jongeren plegen kleine delicten, wat wordt gezien als gedrag om stoer te doen en sociale status te verkrijgen of te behouden (Warr, 1993). In een klein aantal gevallen persisteren jongeren en worden de delicten serieuzer van aard en frequenter gepleegd zoals blijkt uit de *age crime curve* die Moffitt beschreef (Nagin, Farrington & Moffitt, 1995).

Uit verschillende onderzoeken (Komen & Scholten, 2007; Bovenkerk, 2009; Stevens, Veen & Vollenbergh, 2008) blijkt dat allochtone jongeren oververtegenwoordigd zijn in de criminaliteit en in de jeugdgevangenissen in Nederland. Al in 1997 werd in de “Criminaliteit in relatie tot de integratie van etnische minderheden-nota” (CRIEM-nota, 1997) de oververtegenwoordiging van etnische minderheden geconstateerd. Signalen uit de praktijk en uit onderzoek vragen om een gerichte aanpak die inspeelt op de verschillen die er tussen groepen jongeren van verschillende etnische achtergronden bestaan. Om deze reden is het belangrijk om aandacht te besteden aan de manier waarop professionals communiceren en omgaan met de culturele verschillen tussen jongeren met andere etnische achtergronden. Volgens de ‘What Works beginselen’ is het van groot belang om te kijken naar de

verschillende kenmerken van een jongere, zoals persoonlijke kenmerken, recidivegevaar en behoefte van de jongere zelf zodat daar vervolgens op geanticipeerd kan worden door een passende straf of maatregel op te leggen (Sherman et al., 1998). Tijdens het gehele proces, van aanhouding tot ten uitvoer legging van de straf of maatregel, is het van belang dat rekening wordt gehouden met de kenmerken van de verdachte. Eén van de manieren waarop dit kan, is door middel van de communicatie tussen de jongeren en de professional.

In dit onderzoek zal de communicatie tijdens een onderdeel van het strafproces worden belicht. Er zal gekeken worden naar de rol die de rechter-commissaris (RC) vervult tijdens de voorgeleiding van de minderjarige. Uit eerder onderzoek is gebleken dat de RC een belangrijke rol speelt in het jeugdstrafrecht (Dolmans, 2009). De RC is na de politie, de eerste die contact heeft met de jongere over de gang van zaken en die de belangrijke beslissing moet nemen of een jongere vast moet blijven zitten. Na een vergelijking tussen de vier rechtbanken van Almelo, Amsterdam, Breda en Utrecht is gebleken dat de communicatie tussen de RC en de jongeren minimaal verschilt (Dolmans, 2009).

In dit onderzoek zal de communicatie tussen de RC en de jeugdige verdachte onderzocht worden in Alkmaar, Den Bosch, Dordrecht en Rotterdam.

De hoofdvraag is:

- Op welke manier communiceert de rechter-commissaris met minderjarigen met verschillende etnische achtergronden tijdens de voorgeleidingen?

De deelvragen zijn:

- Welke aspecten spelen een rol bij de communicatie tijdens de voorgeleidingen van minderjarigen?
- In hoeverre communiceert de RC op een andere wijze met jongeren met een andere etnische achtergrond dan de Nederlandse?
- Op welke manier kunnen eventuele verschillen in communicatie worden verklaard?

Om deze vragen te kunnen beantwoorden zal eerst aan de hand van literatuur een theoretisch kader uiteen worden gezet.

2. Theoretisch kader

Om te onderzoeken welke rol de manier van communiceren van de RC tijdens de voorgeleidingen speelt, zal de RC in het algemeen worden beschreven. Het pedagogische karakter van het jeugdstrafrecht zal worden besproken en achtereenvolgens de verschillen tussen etnische groepen en de aanpak van deze groepen.

2.1 De rechter-commissaris

De rechter-commissaris (RC) vervult een belangrijke rol tijdens de eerste fase van het gerechtelijk vooronderzoek (GVO) (Dolmans, 2009). De RC is tevens rechter, maar niet per definitie kinderrechter. Als een jongere door de politie wordt aangehouden en in voorlopige hechtenis wordt gehouden, moet de jongere binnen drie dagen en vijftien uur worden voorgeleid voor de RC. De RC moet tijdens de voorgeleiding beslissen over de rechtmatigheid van de aanhouding door de politie en de inverzekeringstelling (art. 59a lid 1 Sv). Dat betekent dat hij een jongere kan schorsen onder bepaalde voorwaarden (de voorlopige hechtenis wordt dan opgeheven), in vrijheid kan stellen of in bewaring kan stellen. De jongere kan in dat laatste geval nog veertien dagen langer worden vastgehouden. Na deze veertien dagen moet de jongere voor de raadkamer (drie rechters) verschijnen. Daar wordt opnieuw besloten of de voorlopige hechtenis kan worden verlengd. In de praktijk wordt er door de RC's naar gestreefd om alle jongeren te schorsen, tenzij er voldoende zwaarwegende gronden zijn om hen langer vast te houden. Deze gronden zijn bijvoorbeeld recidivegevaar, ernst van het delict of als de jongere een gevaar voor zichzelf of voor een ander vormt. Indien de RC een minderjarige schorst, worden er voorwaarden aan verbonden waaraan de jongere zich dient te houden. Indien de jongere zich niet aan de gestelde voorwaarden houdt, moet hij opnieuw voor de RC verschijnen. Dan is de kans aanzienlijk dat de RC hem dan vasthoudt.

Gelet op het feit dat de voorgeleiding vóór de daadwerkelijke terechtzitting plaatsvindt, is het van belang dat er niet alleen door de rechter maar ook door de RC rekening wordt gehouden met de leeftijd van de verdachte. Het is voor de jongeren die voorgeleid worden dus van belang dat er een betrokken RC aan het werk is, om de zaak zo goed mogelijk te behandelen.

Om de communicatie tussen de RC en de jongeren te kunnen onderzoeken aan de hand van bestaande literatuur, wordt de RC beschouwd als een gewone rechter als het gaat om de communicatieve en pedagogische vaardigheden waarover een RC dient te beschikken. Daarom zal het pedagogische karakter van het jeugdstrafrecht en de voorgeleiding worden toegelicht.

2.2 Pedagogisch karakter van het jeugdstrafrecht

Het pedagogische karakter van het jeugdstrafrecht moet waarborgen dat de straffen die er worden opgelegd als reactie op crimineel gedrag in het belang van de minderjarigen zijn (Ministerie van Justitie, 2008). Een minderjarige wordt daarnaast niet volledig geacht verantwoording te kunnen nemen voor zijn daden (Weijers, 2004). In het juridische kader moet er om die reden rekening worden gehouden met de leeftijd en het begrip dat de minderjarige heeft van de zitting. De manier waarop dit tijdens de zittingen naar voren komt, is door de communicatie tussen de rechter en de minderjarige omdat dit kan bijdragen aan het begrip dat jongeren (en hun ouders) hebben van het proces waar ze in terecht gekomen zijn (Weijers, 2004). Uit onderzoek van Weijers (2004) en uit onderzoek van De Vries (2007) is gebleken dat er drie relevante dimensies van communicatie in de rechtbank zijn: ten eerste het uitleggen van rituelen en het verduidelijken van jargon, ten tweede de algemene houding van de rechter en ten derde de morele communicatie met de jongeren. Morele communicatie betekent het actief stimuleren van de jongere tot zelfreflectie om er zo voor te zorgen dat hij weer op het rechte pad terecht komt. Ook wordt daaronder verstaan dat de jongere erop wordt gewezen dat hij de morele verantwoording moet nemen en zich moet realiseren wat zijn daad betekent voor hemzelf en zijn omgeving. Daarnaast kan een monoloog van de rechter-commissaris worden ingezet als manier om de jongere terecht te wijzen (Weijers, 2004). Uit onderzoek van Weijers (2000) blijkt dat de emotie van ouders ook een belangrijke rol kan spelen als het gaat om het besef van de jongere over wat hij heeft gedaan. Schuld en schaamtegevoelens worden door het zien van de emoties bij ouders opgeroepen. Het is dus belangrijk dat een RC, indien de ouders aanwezig zijn tijdens een zitting, gebruikmaakt van de emoties van ouders.

Een ander belangrijk punt van aandacht met betrekking tot de communicatie met minderjarigen blijkt uit onderzoek van Lely en Seesing (2006). Door hen wordt naar voren gebracht dat er tijdens de communicatie rekening moet worden gehouden met

het cognitieve vermogen van de jongere en de contextgerelateerde ervaringen die al eerder zijn opgedaan (Weijers, 2004). Bij het nemen van een beslissing is de RC afhankelijk van het advies van de Raad voor de Kinderbescherming en eventueel een betrokken reclasseringsmedewerker (Ministerie van Justitie, 2008). Uit het onderzoek van Dolmans (2009) blijkt dat de RC het advies van de Raad voor de Kinderbescherming op de juiste waarde moet kunnen schatten. Tot slot is het van belang dat de rechter of RC te allen tijde het pedagogische karakter van de zitting blijft waarborgen (Dolmans, 2009).

Zoals uit de bovengenoemde onderzoeken blijkt, zijn er een aantal vaardigheden, waaronder met name communicatieve vaardigheden, die het strafproces ten goede komen. De RC dient, evenals de rechter, aan de bovenstaande kenmerken te voldoen om optimaal met de minderjarige verdachte en zijn ouders te kunnen communiceren.

Om de etnische verschillen die er bestaan tussen jongeren die voor de RC worden voorgeleid te kunnen herkennen en hierop te anticiperen, volgt hieronder een verklaring van de verschillende oorzaken die bij allochtone en autochtone jongeren ten grondslag liggen aan crimineel gedrag. Indien de RC zich bewust is van deze verschillen kan hier op een gepaste manier mee worden omgegaan.

2.3 Etnische verschillen

Uit onderzoek van De Jonge en Van der Linde (2004) is bekend dat de oorzaken van crimineel gedrag bij allochtone jongeren anders kunnen zijn dan bij autochtone jongeren. Hieronder volgen de belangrijkste theorieën die de oorzaken van crimineel gedrag bij etnische minderheden verklaren.

De strain-theorie gaat ervan uit dat iedereen sterk gesocialiseerd is om materieel succes na te streven (Agnew, 1985). Criminaliteit is een manier om de druk tussen de behoefte aan materieel succes en de beperkte mogelijkheden om dit te bereiken te verlichten. Jongeren hebben volgens de strain-theorie meer kans op het vertonen van crimineel gedrag wanneer zij een lage sociaaleconomische status (SES) hebben omdat het bereiken van materieel succes dan minder waarschijnlijk is (Bovenkerk, 2009; Agnew, 1985). Aangezien allochtone jongeren vaker een lagere SES hebben, bestaat er een grotere kans op het vertonen van crimineel gedrag (Leiber, Mack & Featherstone, 2009). Een andere theorie die, naast de strain-theorie, SES als verklaring gebruikt voor crimineel gedrag onder jongeren, is de theorie over 'the code

of the street' (Anderson, 1999). Deze theorie is gebaseerd op de situatie in Amerikaanse getto's en stelt dat naar mate de sociaaleconomische omstandigheden ongunstiger worden, jongeren steeds meer vervreemd raken van de samenleving. Hierdoor neemt de kans op crimineel gedrag toe. Er heerst in een dergelijke omgeving een groot wantrouwen jegens algemene instanties (zoals de politie en het justitiële systeem), waardoor een andere gedragscode het openbare leven beheerst: 'the code of the street'. Deze code omvat een gedragsrepertoire waarbij onder andere het verkrijgen van respect, door bijvoorbeeld een gevecht te winnen of de juiste kleren te dragen, een belangrijke rol speelt (Anderson, 1999). Hierdoor ontstaat een omgeving waar veel geweld en criminaliteit in voorkomt. Deze criminaliteit wordt niet aangepakt uit angst bij zowel de autoriteiten als buurtbewoners. Tevens wordt deze levenswijze in stand gehouden doordat ouders hun kinderen socialiseren om te overleven in een dergelijk milieu. Uit onderzoek van Wacquant (2003) blijkt daarnaast dat veel moeders hun kinderen naar pleeggezinnen in andere wijken sturen, zodat hun kinderen naar school kunnen. Het enige alternatief lijkt een opvoeding waardoor een kind kan overleven in een milieu waar geweld en misdaad overheersen (Wacquant, 2003).

Theorieën over sociale controle gaan uit van factoren die jongeren beletten crimineel gedrag te vertonen (Junger & Polder, 1992). Een sociale relatie met mensen in de directe omgeving van de jongere is een factor die crimineel gedrag voorkomt (Hirschi, 1969). De sociale bindingentheorie van Hirschi (1969) gaat ervan uit dat een positieve relatie met anderen een controlefunctie heeft, waardoor jongeren minder geneigd zijn tot crimineel gedrag (Bandura & Kytly, 1987). Om het verband tussen sociale controle en criminaliteit te illustreren volgt een aantal statistieken. In Turkse groepen in Nederland heerst de meeste sociale controle: de minste sociale controle wordt gevonden in Marokkaanse gezinnen (Bovenkerk, 2009). Criminaliteitscijfers ondersteunen de sociale bindingen theorie. Zo heeft 54,7% van de Marokkaanse jongens van 18 to 24 jaar ten minste één keer te maken gehad met de politie in vergelijking met 40% van de Turkse jongens (Bovenkerk, 2009). Bij autochtone jongens ligt dit percentage op 18,4%. In zowel allochtone als autochtone gezinnen waar een lage sociale controle wordt gevonden, liggen de criminaliteitscijfers ook daadwerkelijk hoger.

Ook speelt culturele dissonantie een rol bij allochtone jongeren (Junger & Polder, 1992). Dit houdt in dat ze tussen twee culturen in leven en hierdoor een

intercultureel conflict kunnen ervaren. Wanneer de twee verschillende culturen (de vaak traditionele cultuur van de ouders en de nieuwe cultuur van het immigratieland) verschillende waardesystemen hebben ontstaat er verwarring en kunnen er identiteitsconflicten ontstaan. In gezinnen uit de collectivistische cultuur zoals de Marokkaanse spelen andere waarden een rol dan in de onderzochte Nederlandse gezinnen. Verschillen concentreren zich met name op de onderwerpen autonomie en conformiteit (Distelbrink, Meeuwesen & Pels, 2009). Uit dat onderzoek is gebleken dat door ouders van lage SES en/of van andere etnische achtergrond, veel waarde wordt gehecht aan conformiteit. Dit betekent dat het negatieve gedrag van de jongere de hele gemeenschap schaadt. In de praktijk blijkt dan ook dat allochtone verdachten bijna nooit bekennen, ondanks voldoende bewijs of betrapting op heterdaad (Bovens, in Bovenkerk et al., 2003). De oorzaak hiervan moet worden gezocht in het voorkomen van publieke schande en gezichtsverlies waaronder de gemeenschap kan lijden. Dit terwijl deze allochtone jongeren opgroeien in Nederland waar veel waarde wordt gehecht aan autonomie. Zo stelt het Centraal Bureau voor de Statistiek (2008) in het Jaarrapport Integratie dat de onevenredige verhouding in criminaliteitscijfers tussen autochtonen en allochtonen lijkt te wijzen op een gebrekkige culturele integratie. Een te geringe economische en/of sociale integratie van etnische minderheden in de maatschappij kan leiden tot crimineel en/of antisociaal gedrag (Junger-Tas, 2001). Taalbeheersing is hierbij als belangrijke factor aan te merken, en vormt een risicofactor indien deze onvoldoende is (Eldering, 2003). Hier zijn verklaringen voor die zich voornamelijk richten op de (gebrekkige) integratie van deze jongeren in Nederland (Verkuyten, 2006). Hoewel er veel verklaringen zijn met als oorzaak botsende culturen en gebrekkige migratie, wijzen steeds meer onderzoekers juist naar een minimale invloed van cultuur op crimineel gedrag onder allochtone jongeren. Omgevingsfactoren als SES en sociale controle lijken daarbij een sterkere invloed te hebben dan cultuur en migratie (Bovenkerk, 2009). Cultuur kan als een extra belemmerende factor optreden, maar dit hoeft niet zo te zijn. Als dit in verband wordt gebracht met de opvoedingsdoelen in Nederland en in de thuiscultuur én er is sprake van een lage SES, dan betekent dit dat er bij deze jongeren een groot risico is op het vertonen van crimineel gedrag. Uit onderzoek van Nijsten en Pels (2000) blijkt dat wanneer er gecorrigeerd wordt voor inkomen, Marokkaanse en Nederlandse gezinnen dezelfde opvattingen hebben over opvoedingsnormen. Dit

komt overeen met onderzoek van Bovenkerk (2009) en impliceert dat SES een grotere rol speelt dan etnische achtergrond.

2.4 Verschillen in aanpak

Zoals uit voorgaande blijkt, kan crimineel gedrag bij allochtone en autochtone jongeren een andere oorzaak hebben. Strafrechtelijk kan hierop worden gereageerd door de ITB-CRIEM maatregel op te leggen. Door deze interventie wordt ingespeeld op de oorzaken die specifiek bij allochtone jongeren aan het criminele gedrag ten grondslag liggen (De Jonge & Van der Linde, 2007). Deze maatregel legt de nadruk op hulp bij integratie en verminderen van het conflict tussen de thuiscultuur en de cultuur van de maatschappij. Op deze manier kan de rechter door middel van de afdoening inspelen op de achtergrond van de jongeren. De ITB-CRIEM maatregel is dus niet vrijblijvend en indien een jongere zich niet aan de voorwaarden houdt, kan de strafvervolgning hervat worden (De Jonge & Van der Linde, 2007).

Er zijn dus mogelijkheden om delicten van allochtone jongeren op passende wijze af te doen. Dit terwijl het gelijkheidsbeginsel een belangrijke juridisch grondbeginsel is. Deze gelijkheid is wellicht in het geding als er gesproken wordt over verschillen in aanpak van autochtone en allochtone Nederlanders. Uit Bovenkerk, Komen en Yesilgöz (2003) blijkt dat de aanpak van politie en justitie er in eerste instantie van uitgaat dat de opgelegde straf of maatregel bij allochtone jongeren dezelfde uitwerking heeft als bij autochtone jongeren. Dit terwijl nog moet blijken of het Nederlandse optreden bij de verschillende groepen dezelfde uitwerking heeft. Volgens Brons, Hilhorst en Willemsen (2008) moeten de risicofactoren hetzelfde zijn en deze risicofactoren moeten even sterk samenhangen met antisociaal gedrag in de verschillende groepen. Als aan deze voorwaarden is voldaan, is er geen reden om aan te nemen dat de interventie een ander effect heeft op verschillende groepen.

Uit onderzoek van Bovenkerk, Komen & Yesilgöz (2003) blijkt dat verschil in communicatie, verwachtingen en opvattingen over de maatschappij en het strafrechtssysteem oorzaken van verschillende uitwerkingen van interventies op allochtone en autochtone jongeren zouden kunnen zijn. In de justitiële jeugdinrichtingen is het aantal allochtone jongeren toegenomen (Komen, 2000). In navolging daarvan concludeerden Stevens, Veen en Vollenbergh (2008) meer specifiek dat er meer jongeren van Marokkaanse afkomst in een justitiële jeugdinrichting verblijven, maar dat deze jongeren relatief gezien minder vaak

sociaal-emotionele problemen hebben. Uit Bovenkerk (2009) blijkt dat Marokkaanse jongeren relatief zwaarder en vaker worden gestraft. Er is dan gecorrigeerd voor het soort delict dat de jongere gepleegd heeft. Als dit in verband wordt gebracht met het onderzoek van Stevens, Veen en Vollenbergh (2008) kan wellicht gesteld worden dat Marokkaanse jongeren vaker tot detentie worden veroordeeld, terwijl hier op grond van de problematiek en het delict geen reden voor is. Detentie kent in principe het karakter van vrijheidsbeneming, in het geval van minderjarigen is dit verblijf wel altijd gericht op scholing en resocialisatie waardoor behandeling in veel gevallen een onderdeel is van het programma (Ministerie van Justitie, 2001). Als gekeken wordt naar de oorzaken die bij allochtone jongeren aan crimineel gedrag ten grondslag liggen en tevens gekeken wordt naar de reactie die daarop volgt, dient wellicht kritisch te worden gekeken naar de manier waarop er met allochtone jongeren in het jeugdstrafrechtstelsel wordt omgegaan.

De rol van de RC en de manier waarop de RC omgaat met jeugdigen van allochtone en autochtone afkomst, zou al een rol kunnen spelen bij de uiteindelijke afdoening door de strafrechter. De RC staat tenslotte aan het begin van het traject, en heeft niets met de straf(maat) te maken, de RC neemt echter wel de eerste belangrijke beslissing omtrent de rechtmatigheid van de aanhouding en de inverzekeringstelling. Aan de hand van bovenstaande gegevens lijkt het erop dat allochtone jongeren vaker en harder gestraft worden. Mogelijkerwijs blijkt uit dit onderzoek in navolging hiervan, dat allochtone jongeren bijvoorbeeld strenger worden behandeld. Er zijn echter ook onderzoekers die zich afvragen of etnische achtergrond de basis kan zijn voor strafvermindering (Bovens, in Bovenkerk et al., 2003). Dit culturele verweer kan bijvoorbeeld worden ingezet als de verdachte dusdanig kort in Nederland is waardoor hij zich redelijkerwijs niet bewust kon zijn van de regels. Hier wordt verder niet op ingegaan in dit onderzoek omdat het onwaarschijnlijk is, gezien het feit dat de verwachting is dat de meeste minderjarige, allochtone verdachten in Nederland geboren zijn.

Om de onderzoeksvragen te beantwoorden zal in het volgende hoofdstuk worden beschreven op welke manier het onderzoek is aangepakt. Na deze beschrijving zullen de bevindingen worden gerapporteerd, om aan de hand van deze bevindingen conclusies te kunnen trekken en aanbevelingen te kunnen doen voor vervolgonderzoek.

3. Methode

In dit hoofdstuk volgt een beschrijving van het onderzoek. De aard van het onderzoek, de onderzoeksgroep, de meetinstrumenten en de verwerking van de resultaten worden beschreven. Allereerst zullen de onderzoeksvraag en de bijbehorende deelvragen nogmaals worden geformuleerd.

Onderzoeksvraag:

- Op welke manier communiceert de rechter-commissaris met minderjarigen met verschillende etnische achtergronden tijdens de voorgeleidingen?

Deelvragen:

- Welke aspecten spelen een rol bij de communicatie tijdens de voorgeleidingen van minderjarigen?
- Communiceert de RC op een andere wijze met jongeren met een andere etnische achtergrond dan de Nederlandse?
- Op welke manier kunnen deze verschillen in de communicatie worden verklaard?

3.1 Aard van het onderzoek

De onderzoeksvraag en deelvragen die hierboven geformuleerd zijn, zullen worden beantwoord door middel van kwalitatief onderzoek. Deze manier van onderzoek doet richt zich op het begrijpen en interpreteren van een proces in zijn context (Golafshani, 2003). Er wordt hierbij op een beschrijvende en exploratieve manier onderzoek gedaan (Baarda, De Goede & Teunisse, 1995). Er wordt geen hypothese getoetst omdat de aard van het onderwerp en de moeilijkheid betreffende het pomen van een toetsbare theorie omtrent de communicatie tijdens de voorgeleidingen dit niet toelaat. Het gaat hierbij om een inductieve manier van theorievorming waarmee, op een objectieve en nauwkeurige manier de aard van de communicatie en de situatie waarin deze communicatie plaatsvindt, kan worden beschreven (Baarda, et al., 1995). Op basis van de importantie van de contextuele omstandigheden, is beargumenteerd dat deze manier van onderzoek alleen kan plaatsvinden onder de oorspronkelijke omstandigheden (Golafshani, 2003).

Daarom is gekozen voor observaties tijdens de voorgeleidingen als methode om data te verzamelen. Op deze manier wordt de kans op sociaal wenselijke

antwoorden van een van de partijen geminimaliseerd en kan de gang van zaken op nauwkeurige wijze worden omschreven. Omdat er informatie bekend is over de communicatie tijdens de terechtzittingen, maar er nog geen bestaand instrument is voor het observeren van voorgeleidingen, zijn met name de eerste observaties zeer explorerend van aard. Daarna kon specifiek op bepaalde verschijnselen worden gelet. Het doel van dit onderzoek is een zo volledig mogelijk beeld schetsen van communicatie tussen de rechter-commissaris en minderjarige verdachten met verschillende culturele achtergronden.

3.2 Onderzoeksgroep rechtbanken

In januari 2010 zijn zes verschillende rechtbanken telefonisch benaderd met de vraag medewerking te verlenen aan dit onderzoek. In Nederland kennen jeugdstrafzittingen en ook de voorgeleidingen, een gesloten karakter om de privacy van de jongeren te waarborgen. De rechtbanken moesten bijzondere toegang verlenen tot de voorgeleidingen om dit onderzoek te kunnen uitvoeren. De rechtbanken Alkmaar, Den Haag, Rotterdam en Haarlem zijn verzocht medewerking te verlenen. Er is voor deze steden gekozen vanwege het feit dat hier nog niet eerder voorgeleidingen geobserveerd zijn, en op basis van bereikbaarheid. De rechtbanken van Den Haag en Haarlem hebben geen toestemming verleend om de voorgeleidingen te observeren. In Den Haag gaf men aan reeds medewerking aan een ander onderzoek te verlenen en in Haarlem was de reden onduidelijk. In Rotterdam en Alkmaar is toestemming verleend na de desbetreffende contactpersonen via e-mail aanvullende informatie toe te sturen. Vervolgens zijn de rechtbanken van Dordrecht en Den Bosch benaderd. In Den Bosch is toestemming verleend door middel van e-mailcontact. De communicatie liep daar via het hoofd van de griffie. Uiteindelijk is ook in Utrecht toestemming gevraagd omdat de rechtbank in Dordrecht geen medewerking wilde verlenen, hier is echter geen reden voor aangegeven.

De deelnemende rechtbanken hebben bijzondere toestemming verleend om, met instemming van de raadsman en de jongere zelf, voorgeleidingen van minderjarigen te observeren. In Rotterdam werken vijftien RC's die allemaal hun medewerking wilden verlenen. Bij vier van hen zijn uiteindelijk de voorgeleidingen geobserveerd tussen begin maart en half april. Door de Officier van Justitie werd doorgegeven welke voorgeleidingen er per dag plaatsvonden en op basis van beschikbaarheid zijn deze voorgeleidingen bijgewoond. In Den Bosch werken acht

RC's, vier daarvan hebben van tevoren aangegeven medewerking te willen verlenen. Door de leidinggevende griffier werd doorgegeven welke voorgeleidingen van minderjarigen beschikbaar waren om te observeren. Omdat in Den Bosch niet alle RC's toestemming hebben gegeven, duurde het daar van begin maart tot half mei om zes voorgeleidingen bij te wonen. In Alkmaar werken drie RC's die allemaal medewerking hebben verleend. Het aantal jongeren dat per jaar in Alkmaar wordt voorgeleid ligt lager dan in Den Bosch en Rotterdam, om deze reden zijn er in Alkmaar vier voorgeleidingen geobserveerd. Als laatste zijn er voorgeleidingen geobserveerd in Utrecht, daar zijn acht RC's werkzaam. Bij drie van hen zijn vier voorgeleidingen geobserveerd. In totaal zijn 24 voorgeleidingen geobserveerd in vier verschillende rechtbanken bij tien verschillende RC's.

Tabel 1. RC's per rechtbank

Rechtbank	Aantal voorgeleidingen	Aantal RC's
Alkmaar	4	2
Den Bosch	6	2
Rotterdam	10	4
Utrecht	4	3
totaal	24	11

3.3 Onderzoeksgroep jongeren

Omdat gekeken wordt naar de communicatie tussen de RC en de jongeren, zal worden beschreven hoe de groep jongeren is samengesteld waarvan de voorgeleiding geobserveerd is. In Alkmaar zijn 4 jongens geobserveerd. Twee hiervan zijn van Nederlandse afkomst en 2 van een andere afkomst. De gemiddelde leeftijd was 16.7 jaar. De jongste was 16, de oudste 18 jaar. Van 1 verdachte is de geboortedatum en daarmee de leeftijd, onbekend.

In Den Bosch zijn er 5 jongens gezien en 1 meisje. Hiervan kwamen er 2 uit Nederland en waren er 4 van een andere afkomst. De gemiddelde leeftijd was 13.7 jaar, de jongste was 12 jaar en de oudste 16 jaar. In Rotterdam zijn de voorgeleidingen van 9 jongens en 1 meisje geobserveerd. Van deze jongens kwamen er 3 uit Nederland en 7 niet. De gemiddelde leeftijd was 16 jaar, de jongste was 13 en de oudste was 18 jaar. In Utrecht zijn 3 jongens en 1 meisjes geobserveerd. Geen hiervan was van Nederlandse afkomst en 4 waren van een andere afkomst dan de

Nederlandse. De gemiddelde leeftijd van de jongeren was 17 jaar, de jongste was 15 jaar en de oudste 18 jaar.

In de vier rechtbanken zijn voorgeleidingen bijgewoond van verdachten tussen 12 en 18 jaar. De gemiddelde leeftijd van het totale aantal jongeren is 15,4 jaar. In 3 van de 24 gevallen (12,5%) betrof het een meisje, in de overige 21 gevallen (87,5%) een jongen. In 12,5% van de gevallen betrof het een minderjarige van Antilliaanse afkomst, 29,2% was van Nederlandse afkomst. In 41,6% van de gevallen was de jongere van Marokkaanse afkomst. De overige 16,7% was van een andere dan de bovengenoemde etnische achtergrond. In tabel 2 staan deze variabelen per rechtbank weergegeven.

Tabel 2. Verdeling achtergrond variabelen verdachten per rechtbank

Rechtbank	Gemiddelde Leeftijd	Vrouw	Man	Etniciteit
Alkmaar	16.7	0	4	1 Antilliaans 1 Marokkaans 2 NL
Den Bosch	13.7	1	5	3 Marokkaans 2 NL 1 Turks
Rotterdam	16	1	9	1 Antilliaans 3 Marokkaans 3 NL 3 Overig
Utrecht	17	1	3	1 Antilliaans 3 Marokkaans

Tijdens de voorgeleidingen was er in 17 van de 24 gevallen een of beide ouders aanwezig. Ook de Raad voor de Kinderbescherming, bureau Jeugdzorg en in 1 geval een gezinsvoogd, waren in 13 gevallen aanwezig ter ondersteuning van de jongeren. Om de vraag of verschillende culturele achtergronden van de minderjarigen verschil maken in de manier waarop er door de RC wordt gecommuniceerd te beantwoorden, is meegenomen of er ouders of andere volwassenen aanwezig waren tijdens de voorgeleiding.

3.3 Instrumenten

De voorgeleidingen zijn geobserveerd aan de hand van een semi-gestructureerd observatieformulier dat vooraf is vervaardigd. Het instrument is gebaseerd op een reeds bestaand formulier dat gebruikt wordt om zittingen te observeren. Aan de hand van de literatuur en door middel van een aantal exploratieve observaties zijn

aanpassingen gedaan zodat het instrument geschikt is om voorgeleidingen te observeren. Het observatieformulier is semi-gestructureerd aangezien bepaalde achtergrond variabelen zoals leeftijd, geslacht, afkomst en aanwezigheid bij het observeren van elke voorgeleiding zijn genoteerd. Daarnaast wordt middels het formulier gekeken of en in hoeverre een aantal aspecten zoals beschreven in het theoretisch kader naar voren komen. Indien er meer of andere zaken zijn besproken dan van tevoren voorzien, zijn deze ook genoteerd. Het observatieformulier is bijgevoegd in bijlage 1.

3.4 Verwerking van de resultaten

De eerste selectie van de data vindt al plaats tijdens het observeren zelf omdat op dat moment gekozen wordt welke informatie is opgeschreven om later verder te analyseren. De verkregen resultaten zijn aan de hand van de onderwerpen op het observatieformulier gecodeerd in het programma MAXQDA. Met behulp van dit programma voor verwerking van kwalitatieve data is het mogelijk om de data te ordenen zodat op eenvoudige wijzen overeenkomsten en verschillen kunnen worden gezien, zowel tussen de rechtbanken als tussen de jongeren die worden voorgeleid. De onafhankelijke variabelen zoals leeftijd, geslacht en etnische achtergrond zijn in Excel verwerkt.

3.5 Betrouwbaarheid en validiteit

Bij het uitvoeren van kwalitatief onderzoek is de validiteit niet gelegen in het meetinstrument dat meet wat er gemeten moet worden. In dit geval wordt de validiteit meer bepaald door de conclusies die getrokken worden door de onderzoeker, in relatie tot de verzamelde gegevens. De validiteit van de interpretatie is hierbij dus belangrijk (Golafshani, 2003). Deze validiteit wordt vergroot als de interpretatie met experts of collega-studenten wordt besproken. In twee gevallen is zijn de observaties met een collega-student uitgevoerd. In de overige gevallen zijn de observaties alleen gedaan waardoor ze minder valide zijn. De betrouwbaarheid van het onderzoek wordt bepaald door de mate waarin een andere onderzoeker tot dezelfde interpretatie komt (Golafshani, 2003). Het feit dat het onderzoek is verricht aan de hand van bestaande vragenlijsten die voor eerder onderzoek zijn gebruikt komt de betrouwbaarheid ten goede omdat hierdoor de kans groter is dat een andere onderzoeker dezelfde observaties doet. De kleine onderzoeksgroep en de selectiemethode (alle

voorgeleidingen die mogelijk waren) zorgen ervoor dat het lastig is om de resultaten te generaliseren en dit vermindert de betrouwbaarheid.

4. Resultaten

Uit verschillende onderzoeken is gebleken dat de communicatie tijdens de jeugdstrafzittingen een belangrijke manier is om de pedagogische aspecten van het jeugdstrafrecht aan de orde te laten komen. In het methodegedeelte zijn de achtergrondvariabelen van de jongeren reeds besproken. In onderstaande zullen de resultaten die zijn voortgekomen uit de observaties van de voorgeleidingen worden besproken.

4.1 Setting en aanwezig

In alle rechtbanken vinden de voorgeleidingen van minderjarigen plaats in het kantoor van de rechter-commissaris. Hier zijn vanzelfsprekend de RC, een griffier en de verdachte minderjarige bij aanwezig. In Den Bosch is de griffier aanwezig om de zitting te openen, tijdens het gesprek tussen de RC en de verdachte verlaat de griffier de ruimte. Op het moment dat de verklaring van de jongere gedictieerd moet worden, wordt de griffier teruggeroepen. In de overige rechtbanken blijft de griffier gedurende de gehele voorgeleiding aanwezig.

Ouders hebben het recht om bij de voorgeleiding van hun kind aanwezig te zijn (Hepping, 2006). In 17 gevallen van de 24 geobserveerde voorgeleidingen, waren 1 of beide ouders aanwezig. In 7 gevallen was alleen moeder, in 2 gevallen alleen vader, en in 8 gevallen waren beide ouders aanwezig. In 8 gevallen was de gezinsvoogd van de jongere aanwezig ter ondersteuning van ouders of omdat ouders niet in staat waren om te komen.

In Rotterdam zijn er tijdens de voorgeleiding zelf in geen van de gevallen ouders aanwezig. Ouders worden verzocht te wachten op de gang, in de helft van de geobserveerde gevallen waren een of beide ouders op de gang aanwezig. Wel worden ze door de RC voorafgaand aan de voorgeleiding uitgenodigd voor een kort gesprek. Tijdens dit gesprek zijn de thuissituatie van de jongere en de relatie met de ouders de belangrijkste onderwerpen. In Rotterdam wordt door de deelnemende RC's aangegeven dat er bewust voor is gekozen om ouders niet bij de voorgeleiding aanwezig te laten zijn. Dit omdat de jongeren vrijuit kunnen praten en eerlijker zijn

tegenover de RC als er geen ouders aanwezig zijn. Dit beleid wordt door alle geobserveerde RC's gehanteerd, ze gaven bij navraag ook allemaal dezelfde uitleg bij de gang van zaken.

Alle jongeren die zijn voorgeleid en geobserveerd, werden bijgestaan door een raadsman. Daarnaast was er 13 keer een raadsmedewerker van de Raad voor de Kinderbescherming aanwezig om het rapport mondeling toe te lichten. In 8 gevallen werd de jongere al begeleid door de jeugdreclassering/jeugdhulpverlening van BJZ en was de begeleider ook aanwezig tijdens de voorgeleiding. In het geval er een begeleider aanwezig was, is daar door de RC ook gebruik van gemaakt door toelichting te vragen over de situatie van de jongeren aanvullend op het rapport dat voorafgaand aan de voorgeleiding aan de RC is verstrekt. Ook werd de aanwezige raadsmedewerker altijd aan het woord gelaten om zijn/haar rapport toe te lichten, dit is bij alle rechtbanken de gang van zaken. Hieronder is de aanwezigheid van de beschreven actoren schematisch weergegeven (tabel 3).

Tabel 3. Aanwezigen tijdens de voorgeleiding; het getal geeft het aantal keer weer dat deze actor aanwezig was.

Rechtbank	Aantal voorgeleidingen	Moeder	Vader	Beide ouders	Geen ouders	RvdK	Bureau Jeugdzorg
Alkmaar	4	1	0	1	0	3	1
Den Bosch	6	1	0	5	0	6	0
Rotterdam	10	3	2	2	3	1	3
Utrecht	4	2	0	0	2	3	4
Totaal	24	7	2	8	5	13	8

4.2 Uitleg over de rituelen

In alle vier de rechtbanken wordt uitleg gegeven over de gang van zaken tijdens de voorgeleiding. Er kunnen drie punten onderscheiden worden die aan de orde komen. Bij binnenkomst heet de RC de jongere en de overige aanwezigen welkom en wordt iedereen een zitplaats gewezen. Vervolgens wordt duidelijk gemaakt wie de overige aanwezigen zijn en wat hun functie daar is. Daarna volgt een uitleg over de beslissingen die de RC tijdens de voorgeleiding moet nemen. In de rechtbanken die onderzocht zijn, wordt aan de uitleg over wat de RC op dat moment moet beslissen niet evenveel aandacht besteed. Zoals al vermeld, wordt in Rotterdam minder tijd aan

de gehele voorgeleiding besteed, met als resultaat dat er ook minder tijd aan de algemene uitleg wordt besteed. In Alkmaar, Den Bosch en Utrecht wordt er ongeveer evenveel uitleg gegeven. Er volgt nu per rechtbank een beschrijving van de opvallende punten tijdens de uitleg.

De RC in Alkmaar heeft in alle geobserveerde gevallen duidelijk uitgelegd aan de jongeren en overige aanwezigen wat de reden en het doel zijn van de voorgeleiding. De drie onderdelen die hierboven onderscheiden zijn, worden door alle geobserveerde RC's besproken. In twee van de vier gevallen wordt benadrukt dat de RC geen straf gaat opleggen, maar enkel over de aanhouding en invezekeringstelling (IVS) dient te oordelen. In Den Bosch leggen de vier geobserveerde RC's ook duidelijk uit wat er stond te gebeuren. Hier zijn geen bijzonderheden gerapporteerd. Tijdens de voorgeleidingen in Rotterdam wordt minder uitleg gegeven over de gang van zaken tijdens de voorgeleiding en de overige aanwezigen dan in de andere drie rechtbanken. Ouders zijn nooit aanwezig in verband met hun beleid omtrent ouders. Ook zijn de Raad voor de Kinderbescherming en Bureau Jeugdzorg minder vaak vertegenwoordigd. Om deze reden hoeft de RC de aanwezigen minder uitgebreid te introduceren. De griffier wordt in geen van de gevallen voorgesteld aan de verdachte. In Utrecht vertellen de RC's uitgebreid over het doel van de zitting. Er wordt door de RC's regelmatig gecontroleerd of de verdachte de uitleg begrepen heeft door vragen te stellen als: "Is je duidelijk wat er gaat gebeuren?".

Met betrekking tot de uitleg van de RC over iedere aanwezige en de beslissingen die er genomen moeten worden, zijn er geen verschillen geobserveerd tussen de verschillende verdachten. Er is ongeacht etnische achtergrond dezelfde uitleg gegeven over de voorgeleiding. Omdat hier alleen uitleg wordt gegeven is het verklaarbaar dat hier geen verschillen zijn geobserveerd. Van de RC's (7) waarbij meerdere voorgeleidingen geobserveerd zijn, kan ook worden gezegd dat zij elke voorgeleiding op dezelfde wijze zijn begonnen.

4.3 Begrip van de zitting

Om aan de jongere duidelijk te maken wat er gaat gebeuren, is het belangrijk om te kunnen communiceren op het niveau van de jongere. Daarom is tijdens de observaties gekeken naar de mate waarin RC's rekening houden met het IQ en contextgerelateerde ervaring. Met contextgerelateerde ervaring wordt de ervaring met soortgelijke situaties bedoeld, waardoor extra uitleg niet nodig is. In 6 gevallen was

bij de RC bekend hoe hoog het IQ van de verdachte is doordat dit in het raadsrapport vermeld stond. In het geval dit bekend is, wordt hier door de RC in alle gevallen even aandacht aan besteed.

In Alkmaar is in geen geval geobserveerd dat het IQ bekend was. Wel is tijdens alle voorgeleidingen aan de jongere gevraagd of ze de uitleg van de RC hebben begrepen. In Den Bosch was in 2 van de 6 gevallen bekend dat de verdachte verminderde cognitieve vermogens had. Hier wordt door de RC rekening mee gehouden doordat het in elk geval werd benoemd als teken dat de RC er in elk geval vanaf wist. Er is ook geobserveerd dat de vragen in die gevallen eenvoudig geformuleerd zijn. In alle gevallen is de houding van de RC empathisch doordat signalen van de verdachten, zoals een vragende blik opgevangen worden en daar ook op gereageerd wordt. Ook wordt door de RC's regelmatig gevraagd of de verdachte alles goed heeft begrepen.

In Rotterdam is het IQ van de minderjarigen in 3 gevallen bekend. Dit wordt door de RC expliciet genoemd tijdens de voorgeleiding. De RC's houden in deze drie gevallen rekening met de cognitieve vermogens van de jongeren. In één geval wordt de RC door de aanwezige raadsman op de moeilijkheidsgraad van het taalgebruik gewezen. Het woord 'aannemelijk' werd door de RC gebruikt om duidelijk te maken dat ze het verhaal van de verdachte niet geloofde. Door de raadsman wordt gezegd dat de jongere dat woord niet zou kunnen begrijpen en dus ook geen adequaat antwoord op de vraag kan geven.

In Utrecht is in geen van de geobserveerde gevallen het IQ bekend bij de RC. Alle drie de RC's hebben wel rekening gehouden met het niveau van de verdachte door regelmatig te vragen of hij alles heeft begrepen. Tijdens één voorgeleiding heeft de RC aan de verdachte gevraagd de schorsingsvoorwaarden te herhalen zodat duidelijk werd of de verdachte heeft begrepen wat de woorden van de RC betekenen.

Over het algemeen kan over de verdachten worden gezegd dat zij een gemiddeld tot laag IQ hebben. In een aantal gevallen was het IQ bekend, in een aantal gevallen kon dit worden afgeleid aan het opleidingsniveau en aan sommige jongeren was het zichtbaar aan houding of reacties, dat zij niet veel begrip hadden van de situatie. Hier zijn echter geen structurele verschillen tussen de verschillende etnische groepen verdachten gevonden. Wel kan worden gesteld dat bij de jongeren van een andere etnische achtergrond dan de Nederlandse de taalbeheersing minder goed was. Dit uitte zich niet zozeer in het slecht beheersen van de Nederlandse taal, als wel in

slecht begrip van het taalgebruik van de RC. Van de voorgeleide jongeren is in een aantal gevallen bekend dat zij veel op straat zijn en daar waarschijnlijk de straattaal spreken. Om deze reden kan wel gesteld worden dat het voor deze jongeren wellicht moeilijker was om de voorgeleiding goed te volgen. Dit bleek bijvoorbeeld uit de herhaaldelijke vraag van een Marokkaanse jongen naar wat er gezegd werd. Toen de RC de versimpelde variant van dezelfde vraag aan hem stelde, kon hij de vraag wel beantwoorden. Er wordt verwacht dat de meeste jongeren wel in Nederland geboren zijn (hier is echter geen informatie over bekend), maar dat ouders nog wel in de taal van het land van herkomst spreken. In een aantal gevallen was dit bekend doordat er een tolk aanwezig was of ouders tijdens de voorgeleiding gebrekkig Nederlandse taalbeheersing hadden. Het spreken van de moedertaal thuis draagt niet bij aan een voldoende taalontwikkeling om de voorgeleiding als vanzelfsprekend te kunnen volgen.

Het onbegrip van de jongeren werd in een aantal gevallen geobserveerd doordat hun houding als nonchalant werd geïnterpreteerd. Een voorbeeld hiervan is dat een jongen streng wordt geboden door de RC om zijn capuchon af te zetten en zijn jas even uit te trekken. Een tweede voorbeeld hiervan is een RC die de jongen streng toespreekt dat hij rechtop moet zitten en haar aan moet kijken. Een derde voorbeeld is een jongen die tijdens de hele voorgeleiding zit te lachen. De RC stelde hem dan ook de vraag: “Kan het je allemaal niks schelen, dat je zo zit te lachen?”. Bij deze jongeren valt te betwijfelen of zij de ernst van de situatie in zien en of ze zich beseffen wat de gevolgen zijn van de voorgeleiding en het proces erna. Een andere mogelijke verklaring voor een dergelijke houding zou kunnen zijn dat de jongere zich zo op stelt zodat hij geen gezichtsverlies hoeft te lijden.

4.4 Bespreking van het delict

Tijdens alle voorgeleidingen die geobserveerd zijn, is het delict aan de orde geweest. Het is tenslotte de taak van de RC om te beoordelen of er een voldoende zware verdenking tegen de minderjarige ligt, om hem of haar op grond daarvan langer vast te houden. De nadruk die er op het bespreken van het delict gelegd werd, was verschillend per delict, maar vooral per verdachte. In Rotterdam duurt de gemiddelde voorgeleiding ongeveer 20 minuten. In Alkmaar, Den Bosch en Utrecht duurt een voorgeleiding gemiddeld 45 minuten. Er wordt in Rotterdam minder tijd per jongere besteed aan zowel het bespreken van het delict als aan het bespreken van de

persoonlijke omstandigheden. De manier waarop RC's de verdenkingen tegen de jongeren presenteren, houdt in Rotterdam in, dat de feiten aan de verdachte worden voorgehouden en daar een reactie op gevraagd wordt. In Den Bosch, Utrecht en Alkmaar begint de RC de voorgeleiding veelal met een open vraag zoals: "Zou je voor mij eens willen terugdenken aan die dag en vertellen wat er volgens jou gebeurde?" Met als resultaat dat de duur van de bespreking van het delict afhangt van de bereidwilligheid van de verdachte om te antwoorden. Ook het ontkennen of bekennen van het feit waar een jongere van verdacht wordt, speelt een rol in hoeverre een RC door kan vragen en aandacht besteedt aan het delict. Hier zal later nog verder op in worden gegaan.

Tijdens alle voorgeleidingen is er door de RC uitgelegd dat de jongere zich kan beroepen op zijn zwijgrecht (cautie). De verleende cautie is in één van de 24 gevallen door een jongere gebruikt in Utrecht. In dat geval was er geen sprake van een bespreking van het delict, omdat de jongere daar geen nadere toelichting op wilde geven. Deze verdachte deed alleen beroep op zijn zwijgrecht als het ging om het bespreken van het delict, de persoonlijke omstandigheden zijn door alle verdachten toegelicht. Indien de verdachte zich niet beroept op het zwijgrecht, verschilt de aandacht die er aan het delict wordt geschonken. Dit is afhankelijk van de duidelijkheid en aannemelijkheid van de feiten waarvan de jongere wordt verdacht. In het geval de jongere bekent, ligt de nadruk niet op de waarheidsvinding. In gevallen waarin nog niet duidelijk is hoe het delict gepleegd is of als de verdachte ontkent, gaat er meer aandacht naar het bespreken en reconstrueren van het delict. Het bespreken van het delict was in dusdanige mate afhankelijk van de omstandigheden van het delict en de houding van de verdachte, dat hier wellicht verschillen tussen de vier rechtbanken bestaan, maar deze konden niet als zodanig worden geïnterpreteerd.

4.5 Ontkennen of bekennen

Aan de hand van de duur van de delictbespreking kan dus, als gekeken wordt naar de verschillen in communicatie met betrekking tot jongeren van verschillende etnische achtergronden, onderscheid worden gemaakt tussen bekende en ontkennende verdachten. Een opvallend verschil dat aan de hand van deze vergelijking kan worden geconstateerd, is het aantal ontkennende Marokkaanse verdachten. Door de Marokkaanse jongeren wordt het delict waar zij van verdacht worden, in de helft van de gevallen ontkend. De Nederlandse jongeren hebben vijf van de zes keer bekend.

Uit onderstaande tabel kan worden geconcludeerd dat er een opvallend groter aantal Marokkaanse verdachte heeft ontkend, dan dit bij de Nederlandse groep jongeren het geval is. Een verklaring hiervoor kan worden gevonden in de opvoedingswaarden die in de Marokkaanse cultuur belangrijk worden gevonden. Conformiteit is een belangrijke waarde en door het bekennen van criminele gedragingen wordt deze waarde ondermijnd. Het gevolg hiervan is schande voor de gemeenschap en dit dient te allen tijde voorkomen te worden (Bovens, in Bovenkerk et. al., 2003). Dit is voor de jongeren wellicht een reden om te ontkennen en heeft om die reden een andere manier van communiceren door de RC tot gevolg. Bij de jongeren van de overige etnische achtergronden zijn geen structurele verschillen geobserveerd. Dit is te wijten aan het geringe aantal jongeren waardoor geen vergelijking kan worden gemaakt.

Dit verschil is een mogelijke oorzaak van een andere manier van benaderen door de RC. Het bespreken van de feitelijke kant van het delict vergt bij een ontkennende verdachte veel tijd omdat de RC zich richt op het verkrijgen van een bekentenis en het vinden van de waarheid. Dit terwijl er bij een bekende verdachte minder aandacht gaat naar het bespreken van het delict omdat de waarheidsvinding dan in mindere mate een doel van de RC lijkt te zijn. Daarentegen wordt er bij een bekende verdachte meer aandacht besteed aan de morele communicatie. Dit zal later worden uitgewerkt. In tabel 4 wordt een schematisch overzicht weergegeven van de verschillende etnische achtergronden en de mate waarin zij het delict ontkenden. Met *gedeeltelijk* wordt bedoeld dat de verdachte niet alle feiten waar hij van verdacht werd bekende, of slechts gedeeltelijk het feit bekende.

Tabel 4. Ontkenning in verband met etnische achtergrond

Etnische achtergrond	Aantal verdachten	Ontkennend	Gedeeltelijk	Bekennend
Nederlands	6	1	0	5
Marokkaans	10	5	1	4
Turks	1	0	1	0
Antilliaans	3	1	0	2
Surinaams	1	0	0	1
Overig	3	2	0	1
Totaal	24	9	2	13

4.6 Persoonlijke omstandigheden

Na het bespreken van het delict, werd in alle vier de rechtbanken aandacht geschonken aan de persoonlijke omstandigheden van de jongere, als volgend onderdeel van de voorgeleiding. Door de Raad voor de Kinderbescherming is in alle gevallen een rapport opgesteld met een omschrijving van de belangrijkste risicofactoren en beschermende factoren in het leven van de jongeren. De belangrijkste onderwerpen zijn de situatie thuis en op school. Deze onderwerpen zijn tijdens alle voorgeleidingen besproken. Daarnaast zijn ook vrije tijdsbesteding, bijbaantjes, vrienden en toekomstplannen tijdens een aantal voorgeleidingen onderwerpen van gesprek geweest. Niet tijdens alle voorgeleidingen waren deze onderwerpen even relevant. Hieronder worden per rechtbank de belangrijkste bevindingen weergegeven.

In Alkmaar worden de persoonlijke omstandigheden voornamelijk besproken aan de hand van vragen die door de RC aan de jongere werden voorgelegd. Directe en gerichte vragen zoals: “Wat heb je voor cijfer gehaald voor je laatste proefwerk?”, worden door de RC’s aan de jongeren gesteld.

In Den Bosch verloopt het gesprek over de persoonlijke omstandigheden voornamelijk aan de hand van het raadsrapport. De RC houdt de verdachte de informatie voor en vraagt om een toelichting op verschillende onderwerpen. In alle gevallen in Utrecht en Den Bosch is er een raadsmedewerker aanwezig geweest om de rapportage toe te lichten. In Rotterdam was er niet in alle gevallen een raadsmedewerker aanwezig. Maar naarmate de problematiek in de persoonlijke sfeer ernstiger werd, was er vaker een raadsmedewerker of hulpverlener/reclasseringsmedewerker van BJZ aanwezig.

In Rotterdam werd tijdens de voorgeleidingen voornamelijk aandacht besteed aan de persoonlijke omstandigheden van de jongeren aan de hand van het rapport van de Raad. Het gesprek over de persoonlijke omstandigheden verliep in dialoog met de jongeren, waarbij de RC informatie voorhield aan de jongere. Hij kreeg dan de gelegenheid om te vertellen over zijn thuissituatie en de andere aspecten van zijn leven waarover zorgen zijn. Ook kreeg hij de mogelijkheid om positieve factoren te noemen die juist een reden zijn om de jongere niet langer vast te houden. Hierbij is opgevallen dat er bij de allochtone jongeren vaak meer zorgen waren omtrent hun school en thuissituatie waardoor verklaard kan worden dat ze in deze situatie terecht

zijn gekomen. Dit zijn verschillen die gezien zijn tussen de verdachten, het heeft echter geen duidelijk observeerbaar verschil in de benadering door de RC opgeleverd.

4.7 Morele communicatie

De morele communicatie is een apart onderdeel waar tijdens het observeren van de voorgeleiding specifiek op is gelet. Dit aspect is opgesplitst in een aantal verschillende onderdelen. De verschillende onderdelen zijn: beroep op spijt, schuld en schaamte, terechtwijzen door de RC en beroep op eigen verantwoordelijkheid. Tijdens het onderzoek bleek dat door de RC ook specifiek kan worden gewezen op de emotie van ouders om aan de minderjarigen aan te duiden wat de gevolgen zijn van hun gedrag. Er wordt nu per rechtbank een beschrijving gegeven van de mate waarin deze aspecten door de RC zijn gebruikt om de moraliteit aan de minderjarige duidelijk te maken.

In Alkmaar wordt er tijdens de vier voorgeleidingen weinig morele communicatie gezien. De RC stelt met name vragen over het delict en de persoonlijke omstandigheden aan de verdachten en hij geeft hierbij nog geen oordeel over de gedragingen. De RC probeert de gang van zaken ten tijde van het plegen van het delict te achterhalen. Tijdens de vier voorgeleidingen is er in twee gevallen geobserveerd dat de RC de jongere aansprak op zijn eigen verantwoordelijkheid, en één keer werd de jongere door de RC terecht gewezen. Tijdens de voorgeleidingen in Den Bosch is een beroep op schuld tijdens vier voorgeleidingen aan bod gekomen. Dit wordt door de RC gebruikt om de rol van de verdachte tijdens het delict aan te geven door bijvoorbeeld te zeggen: “Waarom was je dan ook op die plek, of met die vrienden.” Spijt is tweemaal waargenomen doordat de jongeren daar zelf over begonnen, niet omdat de RC daar naar heeft gevraagd. Tijdens alle voorgeleidingen worden de jongeren terechtgewezen door de RC. Dit gebeurt met name door te wijzen op het feit dat het plegen van een delict echt niet kan volgens de RC of door op een andere manier een mening te geven over het delict en de rol van de verdachte daarin. In vier gevallen is gewezen op de eigen verantwoordelijkheid van de jongeren. Dit uitte zich in het opleggen van de schorsingsvoorwaarden en begeleidende woorden waaruit het belang blijkt dat de jongere zelf verantwoordelijk is om zich daaraan te houden. “Als je er niet aan houdt, dan zit je zo weer hier, dus de keus is aan jou”, is door een van de RC’s gezegd. Tijdens het bespreken van de persoonlijke omstandigheden gebeurde het driemaal dat er door moeder of beide ouders

emotioneel gereageerd wordt. Dit was voor de RC de aanleiding om de verdachte op de emotie te wijzen en aan te geven dat het gedrag van de jongeren ook consequenties heeft voor de ouders.

In Rotterdam is er tijdens vier voorgeleidingen weinig tot geen aandacht besteed aan de morele communicatie. In de overige zes gevallen hebben de geobserveerde RC's op verschillende manieren geprobeerd de jongeren duidelijk te maken dat het gedrag waarvoor ze nu vast zaten niet getolereerd wordt. Daarbij is de nadruk gelegd op het benoemen van de schuld die de verdachte heeft aan het delict, het terechtwijzen van de verdachte en het benadrukken van de eigen verantwoordelijkheden van de jongere. Een voorbeeld van een dergelijke uitspraak van de RC is: "Je moet leren eerst te denken, en daarna pas te doen!"

In Utrecht is er beroep gedaan op de moraliteitsontwikkeling van de jongeren doordat de RC's in drie van de vier gevallen nadrukkelijk hebben gewezen op de schuld en eigen verantwoordelijkheid. Dit is door een RC als volgt verwoord: "Je gaat toch niet zomaar bij iemand in de auto zitten die je niet kent, terwijl je niet weet waar je heen gaat?" In één geval is geen enkel moreel onderwerp aan de orde geweest, doordat de verdachte gebruik maakte van zijn zwijgrecht.

Zoals eerder naar voren is gekomen heeft het bekennen of ontkennen van het delict invloed op de manier waarop de RC met de jongere communiceert. Ook als het om morele communicatie gaat, blijkt dit van invloed te zijn. Indien bekend is dat een jongere het delict heeft gepleegd, is er voor de RC ook de ruimte om de jongere aan te spreken op zijn gedrag en aan te zetten tot reflectie door vragen te stellen. Op deze manier wordt door de RC geprobeerd om de jongere in te laten zien wat zijn daad heeft betekend voor hemzelf, zijn ouders en het slachtoffer. Daarnaast is door verschillende RC's een strenge preek gehouden met als voornaamste boodschap dat het gedrag dat de jongere heeft laten zien niet wordt geaccepteerd. Indien een verdachte het delict niet bekende, heeft de RC de morele communicatie kunnen toepassen om de verdachte aan te zetten tot het vertellen van de waarheid. In sommige gevallen was het voor de RC duidelijk aan de hand van het dossier dat de jongere betrokken was, maar blijft hij zelf ontkennen. In dergelijke gevallen is de jongere door middel van morele communicatie aangesproken.

5. Discussie

Tijdens alle voorgeleidingen is uitleg gegeven over de voorgeleiding. In alle vier de rechtbanken zijn dezelfde drie onderwerpen, welkom, uitleg en voorstellen van de aanwezigen, aan de orde geweest. Daarna zijn het delict, de persoonlijke omstandigheden en het morele aspect aan de orde gekomen.

Na deze beschrijving van de resultaten zal een antwoord worden gegeven op de onderzoeksvragen aan de hand van deze resultaten en het theoretisch kader. Ook zal worden aangegeven waar de beperkingen van dit onderzoek in gelegen zijn en er zullen aanbevelingen worden gedaan voor vervolg onderzoek.

5.1 Aspecten van de communicatie

Uit de resultaten blijkt dat er verschillende aspecten van communicatie zijn gevonden die een rol spelen tijdens de voorgeleidingen. De uitleg over de situatie, aanwezigen en de beslissing die de RC moet nemen, wordt tijdens alle observaties waargenomen. Dit is in overeenstemming met Weijers (2004) die dezelfde kenmerken rapporteert. Deze aspecten van communicatie kunnen worden gezien als het geruststellen van de jongere om zo een basis te creëren waardoor de jongere durft te praten. Het bespreken van het delict was in alle vier de rechtbanken de volgende stap. In Rotterdam werd hier minder aandacht aan besteed dan in de andere drie rechtbanken. Dit blijkt uit de kortere duur van de voorgeleidingen en de manier waarop de feiten worden voorhouden. Een verklaring voor dit verschil in tijdsduur en benadering zou kunnen liggen in het feit dat er in Rotterdam veel voorgeleidingen van minderjarigen per week plaats vinden. In Utrecht, Den Bosch en Alkmaar ligt dit aantal een stuk lager. Dit is onder andere gebleken door het gemak waarmee er in Rotterdam tien voorgeleidingen geobserveerd zijn.

Het bespreken van de persoonlijke omstandigheden vormde het tweede onderdeel van de voorgeleiding. Hier werd door de RC's elk op een andere manier vorm aan gegeven. In Rotterdam werd de informatie die de RC tot zijn beschikking had uit het dossier aan de jongere voorgehouden. Ook in Den Bosch was men geneigd om op deze manier te werken. In Utrecht en Alkmaar werd getracht open vragen aan de jongere te stellen. Dit geeft de jongere de gelegenheid om zijn verhaal te vertellen en dit komt minder aanvallend over.

De morele communicatie geeft het pedagogische karakter van de voorgeleiding het beste weer. Hierdoor wordt door de RC getracht de jongeren bij te brengen dat hun gedrag niet wordt geaccepteerd. Door middel van het benoemen van schuld, schaamte en spijt wordt de jongere gewezen op de gevolgen van zijn gedrag voor zichzelf, het slachtoffer en zijn ouders. Hierdoor wordt geprobeerd om de jongere bewust te maken van zijn eigen daden om zo te voorkomen dat hij dit gedrag nogmaals zal vertonen.

Tijdens alle onderdelen hebben de RC's rekening gehouden met de cognitieve vermogens van de jongeren. Zeker indien dit bekend was bij de RC doordat het bijvoorbeeld vermeld stond in het rapport van de Raad. Dit uitte zich met name in het stellen van controlevragen om te controleren of de verdachte alles goed begrepen heeft.

5.2 Verschillen in communicatie

Op de vraag of er verschillen zijn geobserveerd in de communicatie met jongeren van verschillende etnische achtergronden en hoe die te verklaren zijn, kan moeilijk een eenduidig antwoord worden gegeven. De omstandigheden van de jongere, de aanwezigen in de kamer, de houding van de jongere, contextgerelateerde ervaring en het IQ zijn allemaal factoren die meespelen als het gaat om de benadering door de RC. Er wordt tijdens de voorgeleidingen aandacht besteed aan deze factoren en aan de hand van de resultaten kan in overeenstemming met de literatuur worden gesteld dat ze allemaal geobserveerd zijn. De RC's hebben de onderwerpen aan bod laten komen indien de situatie daarom vroeg. Hierbij zijn een aantal verschillen geobserveerd tussen de verschillende etnische groepen.

Het verschil tussen ontkennende en bekende verdachten was een aanleiding om op een andere manier met de jongere te communiceren. De communicatie over het delict heeft een ander doel bij respectievelijk een ontkennende en een bekende verdachte. Opvallend hierbij was het feit dat de ontkennende verdachten in een groot deel van de gevallen van Marokkaanse afkomst zijn. De verklaring die hiervoor is gevonden, is gelegen in de opvoedingsnormen en waarden die in die cultuur belangrijk zijn. Het beschadigen van de eer van de gemeenschap komt in het geding en lijkt de oorzaak te zijn van de ontkenning bij allochtone verdachten. Hierbij wordt vaker doorgevraagd over het delict en staat de morele communicatie in het teken van het stimuleren van het vertellen van de waarheid. Bij

bekennende verdachten is de morele communicatie met name gericht op het terechtwijzen van de jongeren. Het pedagogische karakter wordt op een andere wijze benut dan bij verdachten die het delict ontkennen.

Een van de oorzaken van crimineel gedrag bij allochtone minderjarigen is gelegen in het verschil tussen de thuis en de straatcultuur en de verschillende verwachtingen die dit met zich mee brengt. Van de 24 voorgeleidingen was er in zes gevallen sprake van een Nederlandse minderjarige, in de andere 17 gevallen betrof het een jongere van een andere etnische afkomst. Gelet op de strain-theorie is het verklaarbaar dat deze jongeren vaker met politie in aanraking komen omdat hun manier om materieel succes te verwezenlijken niet altijd binnen de kaders van de wet past. Ook door de theorie 'code of the street' is het hoge aantal allochtone jongeren verklaarbaar. Voor hen is criminaliteit een middel om respect en status te verwerven. Voor de RC is het belangrijk om zich te realiseren dat er waarschijnlijk een andere oorzaak aan crimineel gedrag ten grondslag ligt dan bij Nederlandse jongeren. Het is dan ook belangrijk dat er door de manier van communiceren met deze jongeren, geprobeerd wordt om naar hen te luisteren. Hun leven speelt zich vaak af op de grens tussen twee culturen, en daardoor kan een jongere zich onbegrepen voelen. In een aantal gevallen werd er door de RC benadrukt dat hij of zij niets begreep van het delict gedrag dat de jongere liet zien. In dergelijke omstandigheden heeft de jongere waarschijnlijk niet het vermogen om met deze uiting van dit onbegrip om te gaan, het versterkt waarschijnlijk zijn gevoel. De taak van de RC moet echter niet worden ondermijnd door het begrip dat een RC op dient te brengen. Wel is het waarschijnlijk dat het besef dat de uitwerking van dergelijke zegswijzen niet altijd het gewenste effect heeft op het gesprek, belangrijk is om met deze groep jongeren een opbouwend gesprek te kunnen voeren.

Ook als het gaat om de problematiek die er in deze groep wordt waargenomen, kan gesteld worden dat er van de RC wordt gevraagd op hier om een gedegen manier mee om te gaan. Over het algemeen zijn er meer problemen bij allochtone jongeren geobserveerd waardoor de RC genoodzaakt is om hier tijd aan te besteden. Dit om in het kader van het pedagogische karakter van de voorgeleidingen een beslissing te nemen die in het belang van de jongeren ook een functie zou kunnen hebben.

5.3 Beperkingen van het onderzoek

Een van de belangrijkste beperkingen in het onderzoek is de kleine onderzoeksgroep. Dit is als beperking aangemerkt omdat verschillen die in een of twee gevallen zijn waargenomen, lastig te interpreteren waren. Het aantal voorgeleidingen is verklaarbaar door de afhankelijkheid van de beschikbare voorgeleidingen. Omdat de voorgeleiding moet plaatsvinden uiterlijk drie dagen en vijftien uur na de aanhouding door de politie en er nooit langer dan één dag van tevoren bekend was wanneer er een minderjarige werd voorgeleid, konden niet alle beschikbare voorgeleidingen worden bijgewoond. Het heeft lange tijd geduurd voordat er toestemming was verleend om de voorgeleiding bij te wonen en daarnaast werden er in Alkmaar en Den Bosch weinig minderjarigen voorgeleid.

Daarnaast is dit een beschrijvend onderzoek, om die reden is er geen selectie gemaakt van de etnische achtergrond van de verdachte. De etnische achtergronden van de verdachten zijn daardoor erg gevarieerd. Dit bemoeilijkt de interpretatie van de waargenomen verschillen en in vervolgonderzoek zou aan de hand van de beschrijving in dit onderzoek een keus kunnen worden gemaakt om een selectie in de onderzoeksgroep aan te brengen.

Een andere beperking is gelegen in het feit dat er alleen observaties gedaan zijn. In het kader van de verklarende theorieën omtrent de ontwikkeling van crimineel gedrag bij allochtone jongeren is een belangrijke risicofactor de sociaal economische status van het gezin. Omdat alleen gebruik is gemaakt van observaties kan hier niet voor worden gecontroleerd. In een vervolgonderzoek zou het aan te raden zijn ook dossieronderzoek te doen, of vragenlijsten af te nemen bij ouders om dergelijke informatie te achterhalen. Daarnaast was in dit onderzoek de etnische achtergrond van de groep jongeren te gevarieerd waardoor conclusies trekken werd bemoeilijkt. Door in een vervolgonderzoek een vergelijking te maken tussen enkel Nederlandse en Marokkaanse jongeren, kan het verschil in bekennen of ontkennen en het effect daarvan op de communicatie, beter in kaart worden gebracht.

5.4 Aanbevelingen voor de RC

Omdat tijdens dit onderzoek wellicht relevante constatering zijn gedaan, volgen hier enkele aanbevelingen voor de RC's. Er is gebleken dat allochtone jongeren in een conflict tussen twee culturen gevangen kunnen zitten. Daarnaast blijkt uit de observaties dat jongeren zelf vaak ook niet weten waarom zij het delict hebben

gepleegd. Het is dan ook niet waarschijnlijk dat het de jongere stimuleert om te vertellen wat hen bezig houdt als de RC benadrukt dat hij niks begrijpt van de daden van de verdachte. Wel kan gewezen worden op de verantwoordelijkheid van de jongeren voor hun schoolgang en vrijetijdsbesteding. Ook het wijzen op de emotie van hun ouders is een manier om de jongeren duidelijk te maken dat het delictgedrag niet wordt getolereerd. Als laatste is het belangrijk dat de RC's voldoende kennis hebben over de verschillen die ten grondslag liggen aan het delictgedrag bij jongeren met verschillende etnische achtergronden. Problematiek in de school/thuissituatie moet worden herkend omdat dit mee kan spelen in de uiteindelijke beslissing en de manier waarop de RC communiceert met een jongere.

6. Conclusie

De hoofdvraag in dit onderzoek was: Op welke manier communiceert de rechter-commissaris met minderjarigen met verschillende etnische achtergronden tijdens de voorgeleidingen? Concluderend kan worden gesteld dat de voorgeleidingen van minderjarigen in de vier onderzochte rechtbanken in grote lijnen op dezelfde manier verlopen. De communicatie die het pedagogische karakter van het jeugdstrafrecht waarborgt, wordt door de RC's in de verschillende rechtbanken in verschillende mate toegepast. De RC's in de vier rechtbanken hebben afhankelijk van de jongeren en de situatie de morele communicatie ingezet. Op een aantal punten zijn verschillen geobserveerd in de communicatie met verdachten met verschillende etnische achtergronden. Verdachten met een andere etnische achtergrond dan de Nederlandse lijken vaker het delict te ontkennen wat resulteert in een andere benadering door de RC. Hieruit kan worden geconcludeerd dat het al dan niet ontkennen van het delict hiermee samenhang lijkt te vertonen. Ook wordt gezien dat allochtone verdachten vaker te maken hebben met problematiek in de thuis en/of schoolsituatie waardoor de RC, door middel van zijn communicatie met de jongere, hier tijdens de voorgeleiding een goed beeld van moet verkrijgen om de juiste beslissingen te kunnen nemen.

Literatuurlijst

- Agnew, R. (1985). A Revised Strain Theory of Delinquency, *Social Forces*, 64, 151-167.
- Anderson, (1999). *Code of the street. Decency, violence and the moral life of the inner city*. New York: Norton.
- Baarda, D.B., Goede, M.P.M. de & Teunissen, J. (1995). *Kwalitatief onderzoek*. Stenfert Kroese: Leiden.
- Bandura, A., & Kytle, J. (1978). The social learning theory. *Contemporary sociology*, 1, 84-85.
- Bovenkerk, F. (2009). *Etniciteit, criminaliteit en het strafrecht*. Rede uitgesproken ter gelegenheid van zijn afscheid als hoogleraar criminologie aan de Universiteit Utrecht.
- Bovenkerk, F., Komen, M. & Yesilgöz, Y. (2003). *Multiculturaliteit in de strafrechtspleging*. Den Haag: Boom Juridische uitgevers, hs. 2, 3 & 8.
- Brons, D., Hilhorst, N. & Willemsen, F. (2008). *Kennisfundament ten behoeve van de aanpak van criminele Marokkaanse jongeren*. Den Haag: Ministerie van Justitie, WODC.
- Centraal Bureau voor de Statistiek, 2007. Jeugdmonitor 4^e kwartaal.
- De Jonge, G., & Van der Linden, A.P. (2004). *Jeugd & Strafrecht. Een leer- en praktijkboek over het (internationale) jeugdstrafrecht en jeugdstrafprocesrecht*. Deventer: Kluwer.
- Distelbrink, M., J., Meeuwesen, L., Pels, T., V., M. (2009). Communicatie over opvoedingsdoelen in Marokkaanse en Nederlandse gezinnen. Een preliminair onderzoek. *Kind en Adolescent*, 30, 36-50.
- Dolmans, J. (2009). *De rechter-commissaris in balans tussen het belang van het kind en de rechtsorde - Een rechtsvergelijkend onderzoek naar de rol van de rechter-commissaris in het jeugdstrafrecht*. Scriptie obv. I. Weijers. Universiteit Utrecht: Unpublished manuscript.
- Eldering, L. (2003). *Cultuur en opvoeding. Interculturele pedagogiek vanuit ecologisch perspectief*. Rotterdam: Lemniscat.
- Golafshani, N. (2003). Understanding Reliability and Validity in Qualitative Research. *The Qualitative Report*, 8, 597-607.

- Hakkert, (1999). *Ouders en reacties op jeugdcriminaliteit: Een verkenning van de mogelijkheden en beperkingen van ouderlijke betrokkenheid*. Den Haag: Ministerie van Justitie.
- Henggeler, S.W. (1989). *Delinquency in adolescence*. Newbury Park: Sage Publications.
- Hepping, K. (2006). *'Mijn kind is geen crimineel!'* De rol van ouders in het jeugdstrafprocesrecht internationaal en nationaal bekeken. Scriptie o.b.v. I. Weijers. Universiteit Utrecht: unpublished manuscript.
- Hirschi, T. (1969). *Causes of delinquency*. Berkeley: University of California Press.
- Hirschi, T., & Gottfredson, M. (1983). Age and the Explanation of Crime. *The American Journal of Sociology*, 3, 552-584.
- Junger-tas, J. (2001). Ethnic minorities, social integration and crime. *European Journal on Criminal Policy and Research*, 9, 5–29.
- Junger, M., & W. Polder (1992). Some explanations of crime among four ethnic groups in the Netherlands. *Journal of Quantitative Criminology*, 8, 51-78.
- Komen, M. (2000). De stijging van jongeren in justitiële jeugdinrichtingen. *Proces*, 79, 174-180.
- Ministerie van Justitie (2001). *Handboek rechtspositie jongeren in justitiële jeugdinrichtingen*. Den Haag: SDU.
- Ministerie van Justitie, (2008). *De jeugdige in het jeugdstraf(proces)recht*. Den Haag.
- Moffitt T.E. (1993). Adolescence-limited and life-course persisting antisocial behavior: a developmental taxonomy. *Psychological Review*, 4, 674-701.
- Nagin, Farrington & Moffit, (1995). Life course trajectories of different types of offenders. *Criminology*, 33, 111.
- Nijsten, C., & Pels, T. (2000). Opvoedingsdoelen. In Pels, T. (ed.). *Opvoeding en integratie. Een vergelijkende studie van recente onderzoeken naar gezinsopvoeding en pedagogische afstemming tussen gezin en school* (pp. 33-56). Assen: Van Gorcum.
- Sherman, L. W., Gottfredson, D. C., MacKenzie, D. L., Eck, J., Reuter, P. & Bushway, S. D. (1998). *Preventing Crime: What Works, What Doesn't, What's Promising*. US departement of Justice: National Institute of Justice.
- Stevens, G., Veen, V., & Vollenbergh, W. (2009). *Marokkaanse jeugdcriminelen. Een klasse apart. Onderzoek naar jongens in preventieve hechtenis met een Marokkaanse en Nederlandse achtergrond*. Den Haag: Nicis Institute.

- Lelij, K. van der, & Seesing, H. (2007). *De pedagogische kracht van het jeugdstrafrecht*. Utrecht: University of Utrecht (Unpublished).
- Verkuyten, M. (2006). Opgroeien in etnisch culturele diversiteit. Rede uitgesproken ter aanvaarding van het ambt van hoogleraar aan de Universiteit van Utrecht.
- Wacquant, L. (2003). Decivilizing and demonizing: the social and symbolic remaking of the black ghetto and Elias in the dark ghetto. Pp. 95-121 in Stephan Loyal and Stephen Quilly (eds.), *The sociology of Norbert Elias*, Cambridge University Press, 2004.
- Warr, M. (1993). Parents, peers and delinquency. *Social Forces*, 72, 247-264.
- Weijers, I. (2000). *Schuld en schaamte: Een pedagogisch perspectief op het jeugdstrafrecht*. Houten/Diegem: Bohn Stafleu Van Loghum.
- Weijers, I. (2004). Requirements for communication in the courtroom: a comparative perspective on the youth court. *The Journal of the National Association for Youth Justice*, 4, 22-31.

Bijlage 1: Observatieformulier

Observatielijst Voorgeleidingen		No.:
Algemeen		
Naam Observator:		Naam Rechter-Commissaris:
Datum zitting:	Start en eindtijd:	Datum:
Geboortedatum jongere:		
Jeugdstrafrecht /volwassenenstrafrecht:		Nationaliteit:
Bijzonderheden (ruis):		Processuele voorschriften
		Cautie: JA / NEE - Uitleg door RC: JA / NEE - Maakt de verdachte gebruik van zwijgrecht: JA / NEE
Beschrijving setting (plattegrond) Rb:		Uiting onschuldpresumptie: JA / NEE
		Schending van pressieverbod: Weinig 1 2 3 4 5 Veel
Gegevens jeugdige verdachte		
Leeftijd:	Geslacht: M / V	Etniciteit:
Ontkennende verdachte: JA / NEE / GEDEELTELIJK		First Offender: JA / NEE / ONBEKEND
Delictsomschrijving:		Voorarrest: JA

Aanwezigen		
	Aanwezig	Reden afwezig
Rechter-commissaris		
Griffier		
Raadsman		
Jeugdige verdachte		
Ouders (vader/moeder)		
Overige familie		
Raad voor de Kinderbescherming		
Jeugdzorg		
Voogd		
Tolk		
Overig		

Communicatie rechter-commissaris algemeen					
Tempo (laag - hoog)	1	2	3	4	5
Volume (zacht - hard)	1	2	3	4	5
Articulatie (onduidelijk - overdreven)	1	2	3	4	5
Intonatie (vriendelijk - streng)	1	2	3	4	5
Moeilijkheidsgraad taalgebruik (te makkelijk - te moeilijk)	1	2	3	4	5
Gebruik van jargon (niet - veel)	1	2	3	4	5
Verduidelijking jargon (niet - veel)	1	2	3	4	5
Gebruik van afkortingen (niet - veel)	1	2	3	4	5
Verduidelijking afkortingen (niet - veel)	1	2	3	4	5
Doorvragen (niet - veel)	1	2	3	4	5
Overig					

Inhoud Communicatie Rechter-commissaris - verdachte		
	Genoemd	Beschrijving
<i>Delict</i>		
• Bespreken feiten	JA / NEE	
<i>Interesse voor verdachte</i>		
• Situatie thuis	JA / NEE	
• School / opleiding	JA / NEE	
• Vrijtijdsbesteding	JA / NEE	
• Vrienden	JA / NEE	
• Vraag naar toekomstplannen verdachte	JA / NEE	
• Vraag naar hulpverlening (indien van toepassing)	JA / NEE	
<i>Positieve beïnvloeding</i>		
• Begrip tonen	JA / NEE	
• Complimenteren	JA / NEE	
• Aanmoedigen	JA / NEE	
<i>Moraliteit</i>		
• Beroep op schuldgevoel	JA / NEE	
• Beroep spijtgevoelens	JA / NEE	
• Beroep op schaamte	JA / NEE	
• Beroep op empathie (rol slachtoffer)	JA / NEE	
• Terechtwijzing	JA / NEE	
• Blijk van overtuiging schuld	JA / NEE	
• Beroep op eigen verantwoordelijkheid	JA / NEE	
<i>Overig</i>		
• Standpunt RC duidelijk naar voren?	JA / NEE	
• Overige informatie		